

ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ І ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

УДК 81'373.7:81'367

DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.6/23>**Лісовська А. О.**

Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової

Комарова З. І.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Сікорська В. А.

Одеський державний університет внутрішніх справ

ДОСЛІДЖЕННЯ СИНТАКСИЧНИХ ТА СЕМАНТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИКОРИСТАННЯ ІДІОМ У СУЧАСНІЙ МОВНІЙ ПРАКТИЦІ

У статті розглянуто синтаксичні та семантичні особливості ідіом у сучасній мовній практиці, підкреслено їх значення для формування змісту, посилення стилістичної виразності та збагачення мовної комунікації. Актуальність роботи зумовлена необхідністю глибшого вивчення культурної специфіки, стилістичних функцій і проблем, пов'язаних із розумінням та перекладом ідіом, особливо в професійному та міжкультурному спілкуванні. Визначено, що ідіоми як складні мовні одиниці через свою фразеологічну сталість, багатозначність та культурну прив'язаність часто викликають труднощі у використанні, що ускладнює їх застосування в умовах глобалізованої комунікації. Метою статті є дослідження семантичних і синтаксичних особливостей ідіом, аналіз їх функційності в сучасній мовній практиці та розробка рекомендацій для ефективного використання ідіоматичних виразів у професійному, міжкультурному та освітньому контекстах. Для досягнення мети застосовано методи контекстуального аналізу, порівняльного аналізу перекладів та моделювання різних комунікативних ситуацій використання ідіом. Застосування комплексного методологічного підходу дозволило визначити специфіку ідіом як культурно-мовних феноменів і виокремити ключові чинники, які впливають на їх розуміння та переклад. У результатах роботи засвідчено, що складністю у використанні ідіом є їх багатозначність, прив'язаність до національного контексту та відсутність еквівалентів у мові перекладу. Виявлено, що ідіоми суттєво залежать від соціокультурних чинників, таких як традиції, сучасні тренди та технологічний прогрес. Визначено, що в професійному спілкуванні ідіоми виконують функцію посилення емоційності й стилістичної виразності, проте потребують адаптації до контексту. У міжкультурній комунікації доведено доцільність їх застосування лише за умови попереднього аналізу та пояснення значення. У висновках обґрунтовано необхідність обережного використання ідіом у міжкультурному середовищі, а також розроблено рекомендації для їх вивчення в освітньому процесі через контекстуальний аналіз та адаптацію до сучасних комунікативних реалій. У перспективі запропоновано розробку автоматизованих інструментів для аналізу ідіом, вивчення їх трансформації в цифровому середовищі та створення освітніх програм, спрямованих на формування міжкультурної компетентності під час їх використання.

Ключові слова: ідіоми, фразеологічна сталість, семантика, синтаксис, міжкультурна комунікація, переклад, соціокультурні фактори, освітній процес, професійне спілкування, адаптація.

Постановка проблеми. Вивчення ідіом у сучасній мовній практиці є важливим аспектом досліджень у галузі лінгвістики, оскільки вони відображають не лише мовні, але й культурні особливості суспільства. Ідіоми виконують важливу комунікативну функцію, надаючи мові образності, емоційності та виразності, що робить їх незамінним елементом у різних стилях мовлення. Проте, враховуючи динамічність сучасної мовної практики, постає необхідність вивчення змін, які відбуваються у використанні ідіом, їх семантичній наповненості та синтаксичних структурах.

Семантичні особливості ідіом охоплюють аналіз їх значень, які часто не збігаються зі значеннями окремих слів, що їх утворюють. Ця властивість зумовлює певні труднощі в їх інтерпретації, особливо в умовах міжкультурної комунікації. Вивчення семантичних характеристик ідіом дозволяє краще зрозуміти принципи, за якими формуються значення в мовній системі, та виявити закономірності, які керують цим процесом.

Синтаксичні особливості ідіом пов'язані з їх граматичною поведінкою в реченнях, зокрема з місцем у структурі мовлення, здатністю змінювати форму або порядок слів залежно від контексту. Ці характеристики є важливими для аналізу, оскільки вони визначають межі використання ідіом у різних мовленнєвих ситуаціях та впливають на точність їхнього розуміння.

Наукове значення проблеми полягає в розширенні знань про природу ідіом як мовних одиниць, їх взаємозв'язок із культурними контекстами, а також у можливості розробки практичних рекомендацій для їх правильного використання в професійній та міжкультурній комунікації. Практичне значення дослідження зумовлене потребою створення ресурсів для лінгвістичної освіти, автоматизованих систем перекладу, а також розробки інноваційних методів навчання мов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження синтаксичних та семантичних особливостей ідіом охоплює різні аспекти, зокрема їхню структуру, функції в комунікації та стилістичне використання.

Так, Т. Мизин [1] зосереджується на вивченні прагматичних ідіом англійської мови, підкреслюючи їх синтаксичну складність і семантичну багатогранність. Авторка аналізує специфіку ідіоматичних виразів у мовленнєвих актах, акцентуючи на тому, як синтаксична структура впливає на семантичне сприйняття ідіом. Важливим аспектом є дослідження контекстуального значення ідіом у межах різних комунікативних ситуацій, що

робить роботу корисною для лінгвістичної прагматики.

Б. Герке, Л. Макнеллі (B. Gehrke та L. McNally) [2] наголошують на взаємозв'язку синтаксису й семантики у формуванні референційного та дескриптивного змісту ідіом. Дослідники приділяють увагу тому, як структура ідіоматичних виразів може змінювати їх інтерпретацію, і пропонують нові підходи до аналізу складних мовних конструкцій. Підхід учених заснований на глибокому теоретичному аналізі, що є важливим для лінгвістичних і когнітивних досліджень.

А. Манкузо (A. Mancuso) [3] зі співавторами поглиблюють аналіз, розглядаючи вплив синтаксичної варіативності на інтерпретацію ідіом. Автори доводять, що можливість буквального трактування ідіоми залежить не лише від контексту, а й від її синтаксичної форми. У дослідженні описано механізми когнітивного сприйняття ідіом, що робить його цінним для психологічної лінгвістики.

Ю. Панасюк [4] вивчає прагматичні функції ідіом, що описують чесноти, і підходить до їх перекладу. Науковиця аналізує специфіку відображення культурно обумовленого змісту в перекладах, пропонуючи різні методи для адаптації ідіом у міжмовній комунікації. Важливість цієї роботи полягає в практичній спрямованості, що робить її корисною для перекладацької практики.

Т. Бондаренко та В. Велика [5] зосереджуються на розгляді питання стилістичної адаптації ідіом у процесі перекладу. Учені досліджують способи збереження прагматичного ефекту в цільовій мові, що забезпечує автентичність міжмовних трансформацій.

Робота Н. Юган (N. Yuhan) [6] є цінним джерелом для аналізу синтаксичних та семантичних особливостей ідіом, оскільки в ній досліджено психологічні та соціокультурні аспекти їх використання в сучасній німецькомовній драмі. Авторка звертає увагу на те, як ідіоми інтегруються в контексти драматичних текстів, та розкриває їхню здатність передавати глибокий семантичний зміст через синтаксичні конструкції, які часто відображають психологічний стан персонажів. Такий підхід допомагає зрозуміти, як ідіоми виконують роль комунікативних маркерів, підсилюючи емоційне навантаження текстів.

М. Курнилович та В. Гундарева [7] аналізують труднощі, із якими стикаються студенти-перекладачі під час роботи з ідіомами, на основі їхніх відгуків. Дослідниці пропонують практичні рекомендації для подолання цих труднощів, що робить їхню роботу цінною для перекладацької практики.

І. Гуменюк [8] фокусується на модифікаціях ідіом у різних мовних контекстах. Учена аналізує стилістичне й семантичне навантаження цих мовних одиниць, роль у художньому мовленні. Важливість роботи полягає у її значенні для літературної стилістики.

Ю. Ірхіна [9] акцентує увагу на ролі ідіом в освітньому процесі, зокрема у вивченні англійської та української мов, підкреслюючи значення ідіоматичних виразів як засобу розширення мовної компетенції, що робить роботу важливою для педагогічної лінгвістики.

Ю. Сокальська [10] пропонує методики для вивчення ідіом у межах інтерактивного підходу. Це дослідження є важливим для розробки сучасних методик викладання, які сприяють ефективному засвоєнню ідіоматичних виразів.

В. Цибрій [11] зосереджується на порівняльних ідіомах англійської мови, аналізуючи їхню структуру, значення та функції, що дозволяє краще зрозуміти природу порівняльних мовних конструкцій.

З. Цзен, С. Бхат (Z. Zeng, S. Bhat) [12] досліджують автоматизований підхід до ідентифікації ідіом на основі аналізу семантичної сумісності. Результати, отримані науковцями, відкривають нові можливості для використання штучного інтелекту в мовних дослідженнях.

Л. Солдатова [13] звертає увагу на використання тлумачних формул значення ідіом, які сприяють досягненню автентичності перекладу. Робота є важливим внеском у міжмовну адаптацію.

М. Грек [14] аналізує англійські ідіоми в освітньому дискурсі, підкреслюючи їх роль як засобу ефективної комунікації в освітньому середовищі. Робота демонструє значення ідіом у розвитку лінгвістичної компетенції здобувачів вищої освіти.

Отже, кожна праця розглядає окремі аспекти синтаксичних, семантичних та прагматичних характеристик ідіом, формуючи комплексне уявлення про ці мовні одиниці та їх функції в сучасній мовній практиці.

Попри досягнення у вивченні ідіом, питання їхньої семантики залишаються актуальними і потребують подальшого дослідження. Йдеться про вплив багатозначності та метафоричності на формування значень ідіоматичних виразів. Окрім того, варто звернути увагу на їх синтаксичні властивості, зокрема граматичну поведінку в різних типах речень. Потребує більш ґрунтовної уваги й питання соціокультурного впливу на адаптацію ідіом до сучасних умов, таких як глобалізація й цифровізація. Особливі труднощі викликають їх

переклад та адаптація в міжкультурній комунікації через культурну специфіку.

Запропоноване дослідження спрямоване на розробку нових методологій для аналізу ідіом, зокрема вивчення їх адаптації до сучасних мовних і соціокультурних реалій. Окрім того, передбачається вдосконалення підходів до перекладу ідіоматичних виразів, що сприятиме більш ефективному їх застосуванню в професійній комунікації та освітньому процесі.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення синтаксичних і семантичних особливостей використання ідіом у сучасній мовній практиці, зокрема аналіз їх функцій, структури та значень у різних комунікативних контекстах із врахуванням динамічних змін у мовній системі.

Відповідно до мети сформульовано такі завдання:

1. Визначити основні семантичні й синтаксичні характеристики ідіом, їх роль у формуванні значення та вплив на структурну організацію мовлення.

2. Дослідити соціокультурні чинники, які впливають на використання ідіом у сучасній мовній практиці, та проаналізувати труднощі, пов'язані з їх розумінням і перекладом в умовах міжкультурної комунікації.

3. Розробити практичні рекомендації для ефективного використання ідіом у професійному спілкуванні, міжкультурній комунікації та освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу. Ідіоми є важливим компонентом мовної системи, виконуючи функцію передачі прихованих значень, які нерідко відрізняються від значення їх складових елементів. Вони мають культурну й символічну природу, що ускладнює їхнє розуміння без знання контексту. Основні семантичні характеристики ідіом полягають у їхній метафоричності, фразеологічній цілісності та здатності викликати емоційний або образний вплив на реципієнта. У мовній системі ідіоми функціонують як засоби кодування інформації, дозволяючи ефективно передавати складні ідеї через компактні мовні одиниці. Ця особливість відіграє особливо важливу роль у контексті міжкультурної комунікації, оскільки ідіоми можуть бути як потенційним джерелом комунікативних бар'єрів, так й ефективним засобом взаєморозуміння між представниками різних культур.

Семантичні характеристики ідіом дозволяють виявити їх роль у мовній практиці та специфіку застосування [12]. Наприклад, метафоричність ідіоми «зробити з мухи слона» в українській мові підкрес-

лює схильність до перебільшення. Цей вираз часто використовують у побутових розмовах чи медіадискусіях для акцентування на непотрібній драматизації ситуації. Англійський відповідник «Make a mountain out of a molehill» передає схожу ідею, але її формулювання відображає природні реалії англословного світу, зокрема акцент на географічних особливостях.

Фразеологічна цілісність, як у прикладі «пускати пил в очі», указує на неможливість зміни компонентів без втрати первинного значення. У професійній комунікації цей вираз може використовуватися для критики маніпуляцій чи створення хибного враження. В англійській мові подібна ідіома «Pull the wool over someone's eyes» має схоже значення, але її походження пов'язане з традиціями текстильної промисловості, які відігравали важливу роль в історії Великої Британії.

Культурна прив'язаність є характерною для ідіом, зокрема «як горохом об стіну», що в українському мовленні вказує на марність зусиль. Цей вираз може бути застосований в освітньому контексті для характеристики здобувачів освіти, які не реагують на навчальні методи. Англійська ідіома «Beating a dead horse» також передає ідею безплідних зусиль, проте її образність пов'язана з традиційними уявленнями про роботу коней як основного джерела фізичної праці.

Контекстуальна залежність ідіоми «водити за ніс» ілюструє її адаптивність: у побуті вона може означати обман чи затримку, тоді як у ділових текстах – стратегічне маніпулювання. Подібна гнучкість властива англійському виразу «Bite the bullet», який у кризових обставинах може описувати необхідність діяти рішуче, незважаючи на негативні наслідки.

Експресивно-емоційна виразність є важливою складовою художніх текстів, де ідіоми додають емоційності. Наприклад, «сидіти на порохівій бочці» створює напругу, яка важлива для драматичних описів. Ця характеристика дозволяє ідіомам бути потужним засобом впливу на читача чи слухача [1].

Отже, ідіоми відображають не лише мовні закономірності, але й особливості мислення, культурних цінностей та соціальних реалій, що робить їх важливими елементами комунікації в сучасному світі.

Ідіоми як елемент мовної системи характеризуються специфічними синтаксичними властивостями, які визначають їх місце у структурі речення та впливають на організацію мовлення. Їхня граматична поведінка залежить від таких чинників, як сталість форми, можливість зміни порядку слів, використання в різних синтаксичних позиціях та ступінь їх інтеграції в речення. Синтаксичні властивості ідіом здатні як обмежувати, так і збагачувати можливості мовця у варіативності побудови висловлювань. Наприклад, залежно від значення та контексту, ідіоми виконують функцію підмета, присудка чи обставини (табл. 2).

Синтаксичні властивості ідіом відіграють важливу роль у структурній організації тексту, забезпечуючи його компактність та емоційну виразність. Зокрема, сталість форми ідіоми «збити з пантелику» гарантує її однозначне сприйняття незалежно від контексту. У разі зміни компонентів цієї ідіоми, наприклад, на «збити з дороги», її значення зазнає трансформації або втрачається повністю. Це свідчить про необхідність збереження усталеності ідіома-

Таблиця 1

Основні семантичні характеристики ідіом у сучасній мовній практиці

Характеристика	Опис	Особливості використання
Метафоричність	Ідіома має переносне значення, яке не збігається з буквальним значенням її компонентів.	Використовується для надання мові образності та емоційності; залежить від культурного контексту.
Фразеологічна цілісність	Ідіома є неподільною структурою, зміна якої призводить до втрати значення.	Часто використовується в діловій комунікації та художніх текстах, де важлива точність виразів.
Культурна прив'язаність	Ідіоми відображають унікальні аспекти національної культури та звичаїв.	Складність перекладу через відсутність еквівалентів в іншій мові; потребує знання контексту.
Контекстуальна залежність	Значення ідіоми залежить від ситуації, у якій вона вживається, та її емоційного забарвлення.	Використовується в професійних текстах для створення специфічного тону або в розмовній мові для підсилення емоцій.
Експресивно-емоційна виразність	Ідіоми часто мають емоційно забарвлене значення, що підсилює стилістичний ефект тексту.	Використовується для створення яскравих висловлювань у художніх текстах або в публічному мовленні.

Джерело: сформовано авторами на основі [1; 2]

тичних виразів для точного відтворення змісту, що має особливе значення в офіційно-ділових і художніх текстах.

Інтеграція ідіом у структуру речення дозволяє їм виконувати різноманітні синтаксичні функції, що значно розширює можливості їхнього застосування в мовленні. Залежно від контексту ідіоми можуть виконувати роль підмета, присудка або додатка, забезпечуючи універсальність їх застосування в текстах різних стилів і жанрів.

Варіативність порядку слів у багатьох ідіомах сприяє їх адаптації до стилістичних потреб тексту. Це особливо важливо в художньому та поетичному мовленні, де інверсія чи інші зміни структури ідіоми можуть підсилювати ритмічність і змістовність висловлювання.

Залежність від контексту дозволяє ідіомам змінювати свою інтерпретацію, зберігаючи лексичну та семантичну цілісність. Завдяки цьому вони здатні передавати як прямі, так і переносні значення відповідно до ситуації, у якій використовую-

ються. Це робить ідіоми важливим інструментом мовної виразності й адаптивності.

Синтаксичний аналіз ідіом дає змогу краще зрозуміти їхню функціональність та ефективність у різних жанрах мовлення. Це робить ідіоми не тільки елементами мовної системи, а й цінним інструментом для вираження складних концептів, емоцій та міжособистісних відносин.

Соціокультурні чинники мають значний вплив на формування, адаптацію та використання ідіом у мовленні. Культурні традиції визначають образність і зміст багатьох ідіом, а соціальні зміни та глобалізація призводять до появи нових виразів і втрати популярності вже відомих. Міжкультурна комунікація сприяє запозиченню й трансформації ідіом, роблячи їх засобом інтеграції в глобальний контекст. Окрім цього, сучасні технології створюють нові умови для розвитку ідіом, зокрема через вплив медіа і цифрових платформ. У таблиці 3 представлено соціокультурні чинники, які впливають на використання ідіом, їх наслідки та особливості адаптації.

Таблиця 2

Синтаксичні властивості ідіом та їх вплив на структурну організацію мовлення

Синтаксична властивість	Опис	Функції в мовленні
Сталість форми	Ідіома має фіксовану структуру, зміна якої призводить до втрати значення.	Сприяє уникненню неоднозначності у висловлюванні; зберігає сталість виразу в різних контекстах.
Інтеграція в речення	Ідіома може бути як окремим членом речення, так і його частиною, виконуючи різні синтаксичні функції.	Забезпечує компактність висловлення складних ідей; підсилює стилістичну виразність тексту.
Варіативність порядку слів	У деяких ідіомах можливі обмежені зміни в порядку слів без втрати їх значення.	Підвищує адаптивність ідіоми до контексту; дозволяє досягти стилістичних ефектів.
Залежність від контексту	Значення ідіоми змінюється залежно від контексту та її синтаксичного оточення.	Підвищує функціональність у різних стилях мовлення; адаптується до умов професійного чи побутового дискурсу.

Джерело: сформовано авторами на основі [2; 3; 15]

Таблиця 3

Вплив соціокультурних чинників на використання ідіом у сучасній мовній практиці

Соціокультурний чинник	Вплив на ідіоми	Особливості адаптації
Культурні традиції	Формують унікальні ідіоми, які відображають цінності та звичаї національної спільноти.	Складнощі перекладу; збереження автентичності форми в літературі та фольклорі.
Соціальні зміни	Змінюють значення або поширеність ідіом залежно від нових суспільних норм і трендів.	Заміна старих виразів новими; поява сучасних варіантів з актуальними образами.
Глобалізація	Сприяє запозиченню ідіом з інших мов та їх інтегруванню в повсякденне мовлення.	Інкультурація запозичених виразів; їх адаптація до граматичних і стилістичних норм.
Вплив медіа й технологій	Створює нові ідіоми, пов'язані з цифровою епохою, або змінює значення вже відомих.	Використання в масовій культурі, маркетингу та неформальному спілкуванні.

Джерело: власна розробка авторів

Соціокультурні чинники значно впливають на еволюцію ідіом, формуючи їх використання відповідно до актуальних суспільних змін та технологічного прогресу. Культурні традиції, наприклад, створюють своєрідні ідіоми, які відображають спосіб мислення та соціальні цінності народу [14]. В українській мові «дивитися крізь пальці» означає свідомо ігнорувати помилки чи недоліки, тоді як англійський відповідник «Turn a blind eye» передає ту саму ідею, але на основі іншої образності, пов'язаної з фізичною сліпотою. Обидві ідіоми часто використовують у політичному дискурсі для опису байдужості до порушень закону чи етики.

Соціальні зміни впливають на трансформацію ідіом, змінюючи їх популярність або наповнюючи новими значеннями. Наприклад, ідіома «висіти на волосині», що раніше використовувалася винятково в драматичних контекстах для опису загрози чи небезпеки, сьогодні часто трапляється в технічному середовищі. У контексті обговорення старих серверів або нестабільного інтернет-зв'язку цей вираз метафорично описує систему, яка може зламатися найближчим часом, адаптуючись до нових реалій.

Глобалізація збагачує українську мову запозиченими ідіомами, які швидко інтегруються в наше мовне середовище. Наприклад, ідіома «It's not rocket science», що дослівно перекладається як «це не ракетобудування», стала популярною в українських ІТ-компаніях для пояснення простих завдань. Це запозичення чудово ілюструє, як міжкультурна комунікація сприяє розширенню мовних можливостей, надаючи навіть буденним реченням нової, сучасної динаміки.

Медіа та технології створюють нові ідіоми, які відповідають вимогам цифрової епохи. Наприклад, сучасний вираз «завести бота» в українській мові вже давно не асоціюється з процесом запуску механічних пристроїв. Сьогодні це означає створення фальшивого акаунту для маніпуляцій у соціальних мережах чи для автоматизації процесів. Це стійке сполучення слів активно використовують у маркетингових кампаніях, журналістських текстах та навіть у політичному аналізі. Ще одним прикладом є вислів «зависнути», який набув не лише технічного значення (збій системи), але й соціального («зависнути в TikTok»), що демонструє, як сучасні технології змінюють мовні пріоритети. Розуміння та переклад ідіом у міжкультурній комунікації є складним завданням, яке зумовлене специфічними культурними, лінгвістичними і когнітивними бар'єрами. Основна проблема полягає в розбіжностях між куль-

турними кодами, які встановлюють зміст і образність ідіом. Наприклад, українська ідіома «водити за ніс» означає обманувати або маніпулювати, але її буквальний переклад на англійську як «To lead by the nose» призводить до втрати прихованого сенсу. В англійській мові схожий контекст передає ідіома «To pull the wool over someone's eyes», яка має зовсім іншу образність, що вказує на оману через приховування правди.

Додатковою складністю є емоційне та стилістичне забарвлення ідіом, яке може бути викривлене при перекладі [5]. Наприклад, англійська ідіома «To hit the nail on the head» означає влучити точно в ціль, але її буквальний переклад українською («вдарити по цвяху в голову») звучить грубо та позбавлений ідіоматичного значення. Український відповідник «влучити в яблучко» не лише стосується точності, але й має інше культурне забарвлення, яке може бути складним для розуміння носіями англійської мови.

Технологічний прогрес і сучасні соціальні реалії створюють нові виклики в перекладі ідіом. Наприклад, українська ідіома «грати другу скрипку», яка означає виконувати другорядну роль, має англійський аналог «To play second fiddle». У діловому середовищі, особливо в технічних галузях, цей вислів може бути неправильно сприйнятий або потребувати адаптації до нейтральних фраз, таких як «to take a supporting role», щоб уникнути асоціацій із музичною термінологією.

Ще одним аспектом проблеми є багатозначність ідіом, яка може призводити до різного сприйняття в міжкультурному контексті [6]. Наприклад, український фразеологізм «показати, де раки зимують» має погрозовий підтекст, що важко передати англійською без докладного пояснення. Англійський відповідник «To teach someone a lesson» лише частково передає зміст, оскільки позбавлений яскравої метафоричності оригіналу.

Практичні проблеми також стосуються вибору правильного стилю залежно від жанру тексту. У рекламному матеріалі для міжнародної аудиторії переклад української ідіоми «сидіти склавши руки» як «To sit idly by» може не викликати необхідного емоційного відгуку. У такому випадку може бути доречним адаптувати текст, використовуючи фрази з більш інтенсивним закликком до дії, наприклад, «Don't stay on the sidelines».

Рекомендації для використання ідіом у професійному, міжкультурному спілкуванні та освітньому процесі повинні базуватися на принципах мовної адаптації, чіткості та відповідності комунікативним цілям [4]. У професійному спілкуванні

ідіоми доцільно використовувати лише за умови, що їх значення є зрозумілим для аудиторії або вони органічно доповнюють зміст і стилістику тексту. При плануванні комунікації необхідно враховувати культурну специфіку, оскільки ідіоми, що мають важливе стилістичне або емоційне забарвлення в одній мовній культурі, можуть бути неефективними чи навіть недоречними в іншій.

У міжкультурній комунікації варто уникати ідіом, які є надмірно локалізованими або складними для розуміння. Рекомендується використовувати нейтральні конструкції або здійснювати адаптацію змісту через описове формулювання [16]. Це сприятиме підвищенню взаєморозуміння між учасниками комунікації з різними культурними кодами. Використання інструментів контекстуального аналізу дозволяє не лише оцінити доречність ідіом, але й уникнути потенційних комунікативних бар'єрів.

Освітній процес повинен бути спрямований на розвиток у здобувачів здатності ідентифікувати ідіоми, розуміти їх семантику та стилістичне забарвлення, а також адаптувати до різних контекстів [7]. Доцільним є інтегрування ідіом у процес вивчення мови через аналіз їхнього походження, варіантів використання та зв'язку з культурними традиціями. Рекомендовано вносити до програми навчання завдання, які передбачають практичне застосування ідіом у різних стилістичних умовах [10]. Це сприятиме не лише збагаченню мовного запасу, але й розвитку міжкультурної компетентності.

Отже, ефективне використання ідіом повинно враховувати їх культурну специфіку, стилістичну доречність та комунікативні потреби. Це дозволить досягти балансу між емоційною виразністю висловлювань та їхньою функціональною придатністю в умовах професійного, міжкультурного та освітнього спілкування.

Висновки. У результаті дослідження синтаксичних і семантичних особливостей ідіом

у сучасній мовній практиці встановлено, що вони є невід'ємною частиною мовної системи, яка забезпечує емоційність, стилістичну виразність та компактність комунікації. Семантична метафоричність і фразеологічна цілісність визначають унікальну роль ідіом у формуванні значень, які часто не збігаються зі значеннями їх компонентів. Виявлено, що контекстуальна залежність і культурна прив'язаність ідіом є основними чинниками їх функціонування в різних комунікативних умовах.

Основні проблеми використання ідіом у професійному, міжкультурному спілкуванні та освітньому процесі стосуються труднощів перекладу, прив'язаності до національного культурного контексту й багатозначності. Це ускладнює їх розуміння та правильне застосування в міжкультурній комунікації, особливо за відсутності еквівалентів у мові перекладу.

Рекомендації передбачають інтеграцію ідіом у мовну практику з урахуванням їх культурної специфіки та стилістичної доречності. У професійному спілкуванні доцільно застосовувати універсальні конструкції або описові формулювання для уникнення комунікативних бар'єрів. В освітньому процесі ідіоми варто вивчати через їх контекстуальне вживання, аналіз походження та практичне застосування. Для міжкультурної комунікації важливо використовувати адаптивні стратегії, спрямовані на пояснення значення ідіом або їх заміну іншими відповідниками.

Перспективи подальших досліджень передбачають розробку автоматизованих систем для аналізу ідіом у міжкультурній комунікації, створення інструментів для їх вивчення та перекладу, а також аналіз впливу новітніх соціокультурних трендів на трансформацію ідіом. Особливу увагу необхідно приділити їх використанню в цифровому середовищі, що дозволить адаптувати традиційні мовні засоби до сучасних комунікаційних умов.

Список літератури:

1. Мизин Т. О. Синтаксичні та семантичні характеристики прагматичних ідіом (на матеріалі англійської мови). *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*. 2017. Вип. 85. С. 132–138. DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-8877-2017-85-19>
2. Gehrke B., McNally L. Idioms and the syntax/semantics interface of descriptive content vs. reference. *Linguistics*. 2019. Vol. 57. № 4. P. 769–814. DOI: <https://doi.org/10.1515/ling-2019-0016>
3. Mancuso A., Elia A., Laudanna A., Vietri S. The Role of Syntactic Variability and Literal Interpretation Plausibility in Idiom Comprehension. *Journal of Psycholinguistic Research*. 2020. Vol. 49. P. 99–124. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10936-019-09673-8>
4. Yuhan N. Analyzing the Psychology of Terrorism and School Shooting sin Contemporary German-Language Drama. *Література, психологія, педагогіка у ракурсах взаємодії: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Дніпро, 9 листопада 2023 р.). Дніпро: ГІМДВНЗ «ДДПУ», 2023. С. 315–320.
5. Бондаренко Т., Велика В. Відтворення в українському перекладі англійських прагматичних ідіом в актомовлених контекстах. *Advanced Linguistics*. 2019. Вип. 3. С. 32–37. DOI: <https://doi.org/10.20535/2617-5339.2019.3.169890>

6. Зубрицький Р. Я., Вірстюк О. Д., Богайчук О. С. Особливості прагматичних ідіом в англійській мові та специфіка їх перекладу на українську мову. *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Т. 1. Вип. 33. С. 168–173. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/33/part_1/31.pdf (дата звернення: 18.11.2024).
7. Курнилович М., Гундарєва В. Прикладний аспект перекладу ідіом (на матеріалі відгуків студентів-перекладачів). *Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу: тези доповідей Всеукраїнської наукової конференції пам'яті доктора філологічних наук, професора Д. І. Квеселевича (1935–2003)* (м. Житомир, 10 травня 2024 р.). Житомир, 2024. С. 45–47. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49039/> (дата звернення: 18.11.2024).
8. Гуменюк І. І. Модифікації фразеологічних одиниць, семантичні та стилістичні особливості їх уживання. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31 (70). № 2. Ч. 2. С. 65–72.
9. Ірхіна Ю. Використання образного мовлення у процесі вивчення англійської та української мов. *Наукові записки КДПУ. Серія: Педагогічні науки*. 2015. Вип. 141. Ч. 2. С. 57–59.
10. Сокальська Ю. Методичні прийоми для вивчення ідіом англійської мови. *Молодий вчений*. 2019. № 1 (65). С. 115–119. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1962> (дата звернення: 18.11.2024).
11. Цибрій В. І. Особливості компаративних ідіом в англійській мові. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2020. Т. 2 (12). С. 278–282. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/9284> (дата звернення: 18.11.2024).
12. Zeng Z., Bhat S. Idiomatic expression identification using semantic compatibility. *Transactions of the Association for Computational Linguistics*. 2021. Vol. 9. P. 1546–1562. DOI: https://doi.org/10.1162/tacl_a_00442
13. Солдатова Л. П. Використання тлумачної формули значення ідіоми для досягнення автентичності міжмовних трансформацій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2021. № 3 (47). С. 166–169. DOI: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.47-3.38>
14. Грек М. Роль англомовних ідіом в освітньому дискурсі. *Journal «Ukrainian sense»*. 2024. № 1. С. 27–40. DOI: <https://doi.org/10.15421/462402>
15. Corver N., Van Craenenbroeck J., Harwood W., Hladnik M., Leufkens S., Temmerman T. Introduction: The compositionality and syntactic flexibility of verbal idioms. *Linguistics*. 2019. Vol. 57(4). P. 725–733. DOI: <https://doi.org/10.1515/ling-2019-0021>
16. Bruening B. Idioms, collocations, and structure. *Natural Language & Linguistic Theory*. 2020. Vol. 38. P. 365–424. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11049-019-09451-0>

Lisovska A. O., Komarova Z. I., Sikorska V. A. RESEARCH ON THE SYNTACTIC AND SEMANTIC FEATURES OF IDIOM USAGE IN MODERN LANGUAGE PRACTICE

The paper examines the syntactic and semantic features of idiom usage in modern language practice, highlighting their role in meaning formation, stylistic expressiveness, and enrichment of communication. The relevance of this study is determined by the necessity to investigate the cultural specificity, stylistic functions, and challenges related to the understanding and translation of idioms, particularly in professional and intercultural communication. Idioms are identified as complex linguistic units whose fixed expressions, polysemy, and cultural ties often create difficulties in their application, complicating their integration into global communication contexts. The aim of this study is defined as identifying the semantic and syntactic characteristics of idioms, their functionality in modern language practice, and developing recommendations for their effective use in professional, intercultural, and educational contexts. Contextual analysis, comparative translation analysis, and modeling of idiom use in various communicative situations were employed as methods. This comprehensive approach made it possible to determine the specifics of idioms as cultural-linguistic phenomena and highlight the key factors influencing their comprehension and translation. The results confirm that the main challenges in using idioms include their polysemy, cultural dependence, and the absence of equivalents in the target language. It was found that idioms significantly depend on sociocultural factors such as traditions, contemporary trends, and technological progress. It was also established that in professional communication, idioms enhance emotionality and stylistic expressiveness but require contextual adaptation. In intercultural communication, it was demonstrated that idioms should only be applied after careful analysis and clarification. The conclusions substantiate the necessity of cautious idiom usage in intercultural contexts, along with the development of recommendations for their teaching through contextual analysis and adaptation to contemporary communicative realities. Future research is proposed to include the development of automated tools for idiom analysis, exploration of their transformation in the digital environment, and creation of educational programs aimed at fostering intercultural competence in working with idioms.

Key words: idioms, phraseological stability, semantics, syntax, intercultural communication, translation, sociocultural factors, educational process, professional communication, adaptation.